

Friedrich Maximilian Mauriti

Rector Et Concilium Academiae Fridericianae Buetzoviensis Sollemnia Pentecostes Pie Religioseque Celebranda Ciuibus Indicunt Praemissa Particula Altera Commentationis De Inhabitatione Dei Et Peculiariter Spiritus Sancti In Iis, Qui Christum Fide Amplectuntur

[2]

Buetzovii: Typis Ioann. Gotth. Fritzi, [1775]

<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1833712528>

Band (Druck) Freier Zugang

Universität Bützow.

Pfingstprogramm. 1775.

Mkl h

3483

zfb ME
05. Aug. 1999

entsäuert ●

Mull. h

3483

RECTOR ET CONCILIUM
ACADEMIAE FRIDERICIANAE
BUETZOVENSIS
SOLLEMNIA
PENTECOSTES

PIE RELIGIOSEQUE CELEBRANDA

CIVIBUS INDICUNT

*PRAEMISSA PARTICULA ALTERA
COMMENTATIONIS*

DE

INHABITATIONE DEI ET PECULIARITER
SPIRITUS SANCTI IN IIS QUI CHRISTUM
FIDE AMPLECTUNTUR.

BUETZOVII
TYPIS IOANN. GOTTH. FRITZII, SEREN. DVC. AVL.
ET ACADEM. TYPOGR.

1775

RECTOR ET CONCIUM
ACADEMIAE FRIDERICIANAE
BUTZOVENSIS
SOLFEMIA
PENTECOSTES
THE RELIGIOSE CELEBRANDA

EMISSI INDICENT
PRAEMISSA PARSICULA ALIENA
COMMENTATIONIS
INHABITATIONE D. L. E. REGULARITER
SPIRITUS SANCTI IN MISSA CHRISTUM
TIDE AMPLIET GENTIA

BUTZOVENSIS
D. L. E. REGULARITER
et Academ. Rector

Quum Vobis, Ciues Carissimi, anno
C1D1DCCCLXXI. festum Pentecostes reli-
giose celebrandum indiceremus, pro-
posuimus Vobis tanquam materiam
cogitationum sanctarum grauisissimam
illam aequae ac dulcissimae doctri-
nae de inhabitatione DEI & peculiariter Spiritus S.
in iis, qui Christum fide amplectuntur. Vt hoc sum-
mum beneficium, quod DEVS in nos omnes conferre
ferio cupit, recte aestimare disceretis, eiusque prae-
stantia & felicitate perspecta quantocius participes illi-
us fieri omni studio contenderetis, id agendum nobis
iudicauimus, vt istius inhabitationis diuinae notione,
quam sibi ecclesia nostra ex s. litteris informauit, Vos
imbueremus, veramque eius formam & indolem de-
scriberemus.

Quod eo magis necessarium duximus, quod non solum coetus quidam Christianorum a nostra ecclesia segregati etiam in hac doctrina a nobis discedunt, atque aut in excessu, ut Fanatici & Enthusiastae, aut in defectu notionis formatae, ut Pelagiani, peccare censendi sunt: sed etiam doctores quidam recentiores in ipsa nostra ecclesia, qui huius sententiam quoad hanc doctrinam sequi aut sibi videntur, aut aliis videri cupiunt, tamen eam inhabitationis diuinae notionem sibi finxerunt, quae a Pelagianorum opinione nihil discrepat, eandemque pro vera ecclesiae nostrae doctrina venditarunt, istam vero sententiam, quam tamen vere amplexa est nostra ecclesia, tanquam enthusiasticam exagitarunt.

Requirebat igitur consilii nostri ratio, ut ante omnia e libris nostris symbolicis plurimas sententias ad hanc doctrinam spectantes congereremus, eos in classes quasdam distribuere, ex iisque spectandum praeberemus, quantum distet nostra de hoc religionis capite doctrina hinc a Fanaticorum illinc a Pelagianorum opinionibus. Haec disquisitio occupatos nos tenuit in toto isto Programmate ante hoc quadriennium publicato, neque ulterius progredi limites illius sinebant.

Jam, quum, quod isto tempore coepimus, hac opportunitate nobis oblata profequi volumus, idque Vobis fructuosum fore speramus: ante omnia ostendendum est, quid nobis propositum sit, quo spectet omnis nostra disputatio, ne forte plura requiratis, quam

quam quae consilium nostrum postulat. Nolite igitur a nobis expectare diffusam omnium & singularum partium huius doctrinae explicationem; sed, quoniam id nunc praecipue spectamus, ut mentes Vestras contra erroris periculum hoc infesto, in quod incidimus, tempore quasi praemuniamus: haec *duo* duntaxat commentatione nostra tractanda existimauimus. *Primum* de *forma*, quam dicunt, inhabitationis DEI in iis, qui ad Christum salutem suam referunt, veram ecclesiae nostrae doctrinam in libris symbolicis sparsim plurimis locis propositam & a doctoribus aliis sinceris diligenter explicatam succincte paucis breuibisque sententiis delineabimus, ut, cuiusmodi ea sit, vno quasi obtutu spectari possit. Hoc enim caput rei est, ut *formae* istius beneficii diuini, de quo loquimur, rectam & sanam notionem nobis informemus, & de hac praecipue nobis est cum iis, qui a sententia ecclesiae nostrae in hac doctrina alieni sunt. *Deinde*, quoniam hoc tempore a cohorte Fanaticorum non tantum periculum eripiendae nobis veritatis imminet, quantum a castris Pelagianorum, contra hos inprimis ut veritatem defendamus, demonstratum ibimus nostrae ecclesiae de inhabitatione DEI in regeitis sententiam, quatenus a Pelagianorum opinione dissentit, oraculis diuinis apprime consentaneam esse, atque id efficere studebimus, ut ne nobis exprobrari aliquo iure possit, nos fidem hominum & symbolorum auctoritatem magis quam DEI ipsius sequi, atque auitis traditionibus illiberali & seruili animo adhaerescere.

Primum igitur, quantum fieri potest, dilucide & tamen succincte sententiam ecclesiae nostrae de *forma* & indole inhabitationis DEI in Christi affectis explicabimus: quod eo magis necessarium est, quoniam plures obiectiones contra doctrinam nostram inde profiscuntur, quod haec non recte intelligitur, aut etiam astute ad alienum sensum detorquetur. Vt in explicatione nostra breuitati aequae ac perspicuitati seruiamus, summam rei his breuibus & distinctis sententiis complectemur.

1) DEVS non modo in prima conuersione seu regeneratione, sed etiam in continuata emendatione seu renouatione hominum *operationibus gratiae suae efficit* in illorum mentibus omnes istas internas mutationes, quae ad salutem ipsorum aeternam requiruntur.

2) ad producendas has mutationes salutare tam in conuersione quam in renouatione utitur omnino DEVS *primum verbo suo*, quod etiam in litteras referri curauit, huiusque *vi* illa, quae *logico-moralis* appellari solet; quare etiam a nobis requiritur, ut verbo diuino ita utamur, ut eius vis logico-moralis se exserere in nobis possit; neque ordinatim sine hoc verbo suo DEVS in hominibus, qui ratione uti possunt, operatur istos effectus salutare, quomodo *Enthusiastae* imaginantur. *Praeterea* etiam ad eosdem effectus promouendos adhibet DEVS *gubernationem suam naturalem*, qua omnium creaturarum, & in his etiam rationalium, actiones mutationesque singulas ad finem sibi propositum sapientissime dirigit. Quatenus DEVS hac
ytra-

vtraque ratione agit in procuranda hominum salute, eatenus *mediate* agere dicendus est. Atque hanc vtramque mediate agendi rationem, qua DEVS vtitur in mentibus hominum ad salutem formandis, (nam de reliquis mediis, quae *sacramenta* vocantur, iam dicere a consilio nostro alienum est) nunquam negavit ecclesia nostra, sed serio affirmat.

3) Sed, quoniam propter impotentiam hominum naturalem ad bonas actiones eiusmodi, quae *spirituales* vocantur, neque vis logico-moralis verbi diuini, neque gubernatio DEI naturalis, aut per se solae, aut coniunctae, iam sufficiunt ad efficiendas istas mutationes in mentibus hominum ad horum salutem aeternam requisitas; idcirco DEVS, vt praestet hos effectus salutares, addit operationes supernaturales, quae eiusmodi sunt, vt non nisi ab ipso praesente, seu praesentia sua & *adiasoria* vtente in hominibus peragantur. Quatenus DEVS sic praesens operatur in mentibus hominum, eatenus *immediate* agere dicendus est. Jam, si hoc conferas cum eo, quod supra n. 2. docuimus, facile intelliges, quomodo sine repugnantia DEVS dici possit *tum mediate, tum immediate* agere in operationibus gratiae suae ad emendationem hominum spectantibus. Immediate igitur & praesens concurrit DEVS cum verbo suo huiusque vi logico-morali, & ad hanc addit & adiungit vim supernaturalem. Quoniam vero DEVS ex libera ordinatione hunc suum concursum indiuiso nexu copulauit cum verbo suo huiusque vi logico-morali; inde factum est, vt ille concursus diuinus

nus

nus tanquam *vis* ipsius *verbi* *diuini* spectari commode posset, quam theologi nostrates *supernaturalem* & *physicae - analogam* vocarunt, vt a logico - morali distingueretur.

4) Hoc igitur concursu, quo verbo suo vim addit *supernaturalem*, *praesens adest DEVS homini conuertendo*, quum praesentia sua vtatur ad perficiendas istas mutationes, quibus regeneratio continetur. Sed tamen nondum dicitur *DEVS inesse & habitare* in homine, quamdiu hic fidem & ex hoc proficiscentem amorem in *DEVM* & *Christum* accendi in se non passus est, & per repugnantiam suam saepe interrumpit operationes *DEI* salutares.

5) Sed, quando regeneritus est homo, pergit *DEVS* *supernaturali praesentiae* suae concursu vt ad continuandas in illo mutationes mentis salutares easque agitationes, quae eo pertinent, vt regeneritus *tum* felicitate sua in *Christo* suauiter fruatur, *tum* magis magisque emendetur & sanctificetur. Et quoniam in mentibus regeneratorum, quae semper aliquid agunt ac moliuntur, perpetuo istiusmodi concursu diuino opus est ad conseruandam, defendendam, alendam, corroborandam vitam spiritualem; regeniti autem istum *DEI* concursum amant & lubentes admittunt; & *DEVS* ad eundem praestandum pro amore suo paterno tenerrimoque, quo omnes, qui *Christum* fide amplexi sunt, prosequitur, semper promptus paratusque est: ideo *DEVS* iam recte & commode dicitur *in regenitis esse & habitare*, quippe qui iam constanter & familiariter illis praesens est operationibus gratiae actuosus & efficax. 6)

6) Sic in regenitis Christum fide & amore amplectentibus habitat DEVS Pater, Filius, & peculiariter etiam Spiritus Sanctus.

7) Sunt nonnulli inter theologos nostrates praesertim recentioris aetatis, qui satis mancam & imperfectam inhabitationis DEI, de qua loquimur, notionem sibi informent aliosque doceant. Atque hoc dupliciter. *Aut* enim contenti sunt dicere, operationibus gratiae, quas DEVS in regenitis continet, huius inhabitationem contineri, neque hanc adiunctionem addunt, istas operationes esse supernaturales, ad quas peragendas DEVS praesentia sua vtatur; *aut* verbis quidem praesentiam DEI operationibus supernaturalibus efficacem in illa inhabitatione diuina concedere videntur; sed, si ad notiones attendas, quas verbis suis subiiciant, *partim praesentiam* ita late definiunt, vt ad eam nil nisi actionem substantiae in aliam referant; quum tamen ea demum substantia alteri praesens vere dici possit, quae in hanc *immediate* agat aut agere possit; qua in re *ἀδιασώστια* cernitur; *partim supernaturalium operationum* nomine non eas notant, quae hodieque a DEO praesente in mentibus hominum supernaturaliter peraguntur, sed eos tantummodo effectus intelligunt, qui ex vi Scripturae sacrae logico-moralis proficiscuntur, quos ideo saltem supernaturales vocant, quod Spiritus S. olim supernaturali actione, seu inspiratione, auctor Scripturae sacrae adeoque etiam efficaciae illius logico-moralis extiterit. Sed hac vtraque ratione isti theologi sententiam nostrae ecclesiae minime tenent aut sequuntur. Haec enim inhabitationem diuinam in eo ponit, quod DEVS praesentia sua tali, quae veri nominis sit, s. *ἀδιασώστια*, in mentibus regentorum ita vtatur, vt in iis immediate & supernaturaliter operationes gratiae continuo peragat, atque his omnes istas mentis agitationes salutiferas perficiat, quibus praestandis propriae vires regentorum & vis S. Scripturae logico-moralis ipsis admota nondum sufficiant.

b

8) Haec

8) Haec praesentia DEI in mentibus regenitorum differt a generali ipsius praesentia, qua omnibus rebus creatis adest. Illa enim ferax est fructuum salutarium eiusmodi, quales in plurimis aliis huius vniuersi substantiis non profert generalis DEI praesentia. Est igitur inhabitatio DEI in regenitis *peculiaris* quaedam & *intima praesentia* supernaturalibus gratiae operationibus conspicua. Et si vox illa, *approximatio* substantiae diuinae ad substantiam regeniti, qua quidam theologorum nostratum vsi sunt, nihil aliud significet, nisi eum quasi gradum maiorem praesentiae diuinae, qui pluribus, maioribus, idque supernaturalibus & salutiferis effectibus cernatur; omnino veram sententiam enunciat: sed si istud vocabulum, *approximatio*, maiorem gradum praesentiae ratione ipsius *adiasarias* & *immediationis* habita denotare debeat, ego quidem, qui haec scribo, ingenue fateor, illud quale sit me non intelligere.

9) Theologi nostri, qui statuunt quidem peculiari quadam & intima praesentia DEI inhabitationem eius contineri, tamen non sunt ita stupidi, vt hanc localem & spatio circumscriptam esse putent, sed concedunt eam, sicuti omnem DEI praesentiam, esse *illocalem*.

10) Operationes gratiae DEI inhabitantis sunt quidem supernaturales, sed, quoniam ordinarie ad vsum quendam mediorum salutis sunt adstrictae, vnde fit, vt ordine quodam hominibus obseruabili procedant; non sunt continuo *miraculosae* dicendae. *Miracula* enim, saltem significatione circumscripta & accurata, sunt effectus *supernaturales* eiusmodi, qui simul sint *extraordinarii*. In primaeva Christianorum ecclesia non solis Apostolis, sed etiam multis aliis Christianis non exceptis iis, qui e laicorum ordine fuerant, inhabitatio DEI & Spiritus S. *miraculosa* contigit, quae in multis simul coniuncta fuerat cum inhabitatione *gratiosa*, vti vocatur, *ordinaria*, & *salutari*.

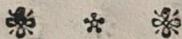
11) Haec DEI inhabitatio, qua regeniti fruuntur, his non adimit libertatem rationalem; quum haec adeo in conuersione

sione & regeneratione homini maneat illaesa. Operationes igitur gratiae DEI inhabitantis non sunt irresistibiles, aut raptus quidam violenti; neque eo tendunt, vt homo libertatem amittat, sed potius vt per conuersionem in veram libertatem semel vindicatus in dies liberior euadat. Immo, quum homo regeneritus, in quo DEVS habitat, iam instructus sit a Spiritu S. viribus nouis & supernaturalibus ad credendum Euangelio sancteque agendum, ac DEVS velit, vt regeneritus his viribus ipsi donatis vtatur; hic iam *cooperatur* cum DEO inhabitante & salutariter operante.

12) Inhabitatio DEI *ordinaria* non secum fert Θεοπνευσία s. *inspirationem* eiusmodi, qua DEVS aut nouas doctrinas, aut peculiare in casibus obuiis agendi rationes homini patefaciat, quas hic neque ex S. Scripturae neque ex sanae rationis lumine cognoscere possit, sed nouo alicui testimonio diuino credere debeat. Nisi hoc, quod pro nouo DEI testimonio seu reuelatione habetur aut venditur, nouo etiam miraculo confirmetur, credendum non est.

13) Ad *vnionem*, quae *mystica* dicitur, pertinet quidem societas DEI hominisque regeneriti amica, amor mutuus, consensus vtriusque ad eundem finem propositum; sed hac re nondum absoluitur ista vnio, quippe quae etiam inhabitationem DEI, id est, peculiarem praesentiam DEI operationibus gratiae supernaturalibus cum perpetuitate quadam efficacem in se continet; imo vero haec est illius vnionis pars quaedam praecipua. Quare etiam illa *vnio non tantum moralis* est, sicut quaeuis societas, sed etiam eiusmodi, quae efficientiam DEI in regeneritis secum habeat, neque tantummodo talem efficientiam, quae operationibus per solam vim Scripturae S. logico-moralem, aut etiam per gubernationem diuinam naturalem effectis se exferat, sed eam, quae supernaturalibus DEI praesentis effectibus cernatur. Quod vt theologi nostrates breuiter significant, dicere
b 2 solent,

solent, *unionem mysticam non tantum moralem esse, sed etiam physicae-analogam.*

14) Haec inhabitatio DEI in rege[n]itis & cum hac coniuncta vnio mystica habet quidem similitudinem quandam cum habitatione diuinitatis in natura Christi humana, & vnione, qua haec cum illa coniuncta est, personali. Sed tamen mystica illa vnio neutiquam tam arcta est, tamque beatitatis, gloriae maiestatisque diuinae plena, quam personalis, qua diuinitas humanitasque in Christo quasi coaluit; multo minus absoluitur aut *permixtione* quadam humanitatis rege[n]iti cum diuinitate, aut *conuerfione* illius in hanc seu ἀποθεωσει, quam fanatici quidam fingere visi sunt.

Sed ad *declarandam* sententiam ecclesiae nostrae de *forma* & indole *inhabitationis diuinae* in rege[n]itis satis dixisse nobis videmur. Progredimur ad *alterum*, quod nobis in hac commentatione, vti supra diximus, propositum est, nempe, vt *probemus*, doctrinae huius euangelicae partem eam, qua a Pelagianis nostra ecclesia discedit, oraculis diuinis prorsus esse consentaneam, atque his omnino doceri, inhabitationem DEI in rege[n]itis esse peculiarem quandam & constantem praesentiam DEI in illis, qua immediate concurrente cum verbo suo huiusque vi logico-morali mutationes ad salutem aeternam pertinentes in conuerfione coeptas in iisdem porro efficiat & promoueat. In hac theseos demonstrandae accurata finitione adiecimus quidem diserte, DEVM inhabitacione sua *concurrere cum verbo suo*, adeoque efficaciam huius praesentiae diuinae esse adstrictam ad vsum verbi sui; idque fecimus, vt eo prouidentius statim ab initio omni accusationi alicuius Fanaticismi obuiam procedamus. Sed haec pars sententiae nostrae non est ea, quam nunc probandam sumimus. Nam, vti supra monuimus, non iam agimus contra Fanaticos, sed aduersus Pelagianos. Itaque ista pars sententiae nostrae separatim iam demonstranda est, *inhabitationem DEI in rege[n]itis esse peculiarem quandam in illis*
prae-

praesentiam immediatis, id est, proximis, & supernaturalibus gratiae operationibus efficacem.

Hic ita causam nostram acturi sumus, vt *primum* plurimas sententias e scripturis s. colligamus, quae, si verba & phrasae, quibus enunciantur, *proprietaem* suam retineant, talem praesentiam DEI in regenitis, qualem diximus, diserte docent; *deinde* pluribus argumentis efficiamus, istas sententias sensu proprio omnino esse accipiendas. Operam dabimus, vt, quoniam limites huius commentationis necessarii ita nos coercent, hanc probationem nostram quam fieri potest breuissime expediamus.

I. *Primum* igitur, quod ad istas sententias s. litterarum attinget, antequam eas afferamus, *praemittenda* est haec admonitio, quam postulat ingenuus veritatis amor, hac in causa *duplicem cautionem* adhibendam esse; *primum*, ne eas sententias scripturae s. tanquam testes doctrinae nostrae excitemus, in quibus tantummodo sermo est de extraordinaria illa DEI & Spiritus S. inhabitatione in Apostolis & aliis membris ecclesiae Christi primaeuae miraculosa dona secum ferente, sed vt eas feligamus, quibus inhabitatio DEI tanquam priuilegium omnibus regenitis commune praedicatur; *deinde*, ne ex iis oraculis diuinis in quibus motus & habitus animorum regenitorum salutare ad DEVM tanquam auctorem referuntur, seorsim sumtis statim & praecipitanter concludamus, DEVM istas mutationes supernaturaliter & per vsum praesentiae suae efficere. Haec duplex cautio, vt verum fateamur, a theologis haud paucis nonnunquam neglecta est.

Circumspecte igitur 1) eas sententias e s. litteris excerpeamus, quibus, si sensu proprio enunciatae sint, *peculiaris* quaedam *praesentia DEI* in omnibus regenitis asseueratur; 2) eas, quibus *efficacitas DEI & operationes salutare*s in regenitis affirmantur; & ex his vtriusque generis sententiis inter se collatis efficiemus, oraculis istis, si proprietas verborum non dese-

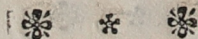
renda sit, affeuerari nobis praesentiam DEI in omnibus regeneratis operationibus gratiae supernaturalibus efficacem.

1) *Prioris* generis sententiae diuersis phrasibus rem eandem enunciant, secundum quarum varietatem illas in plures classes distribuemus; quod *tum* intelligentiam rei adiuuat, *tum* causae nostrae praesidium quoddam afferet, quod paulo infra patebit. Docent igitur oracula diuina (1) Joh. 14, 23. *Christum* cum *Patre* suo, nec non, quod v. 17. indicat, cum *Spiritu S.*, ad quemuis, qui ipsum amet, *venire*, & *mansionem apud eum* facere. Hic sensus huic dicto ab vniuersa ecclesia ab vltima antiquitate vsque ad nostram memoriam tributus est, & cuique legenti statim in mentem venire solet. Nuperrime autem alius sensus *Viro* cuidam *Celeberrimo* placere coepit, qui hic sit; *nos*, id est, ego Christus, & *is*, qui me amat, *ad ipsum*, id est, Patrem, olim *venturi* sumus, & *apud hunc*, Patrem, aeternum habitaturi; quam interpretationem refellere iam non vacat. Interim rogamus lectorem, vt versus 20-22. cum hoc 23. conferat, cohaerentiam spectet, & deinde ipse iudicet. (2) DEVM velle *habitare* & quasi *ambulare* in fidelibus, & hos esse *templum* DEI 2 Cor. 6, 16. cf. v. 14, 15. *habitaculum* DEI in Spiritu Eph. 2, 22. cf. 1 Petr. 4, 17. Hebr. 3, 6. *Christum habitare* in animis hominum per fidem Eph. 3, 17. fideles esse *templum Spiritus S.* 1 Cor. 6, 19. & hunc *habitare* in ipsis. 1 Cor. 3, 16. Rom. 8, 9. 11. (3) DEVM *manere in eo*, qui profiteatur (ex animi sententia) Jesum esse Filium DEI, & *in eo*, qui maneat in amore 1 Joh. 4, 15. 16. *Christum esse* & *manere in* fidelibus Joh. 15, 4. 5. 6, 56. 17, 23. cf. v. 20. Rom. 8, 10. 2 Cor. 13, 5. 1 Joh. 3, 24. 4, 13. Col. 1, 27. & *viuere in* illis. Gal. 2. 20. (4) DEVM *mittere Spiritum S. in corda* eorum, qui regenerati & ius filiorum DEI adepti fuerint Gal. 4, 6. (5) *Spiritum S. requiescere super* illis, qui regenerati & cum Christo coniuncti fuerint, 1 Petr. 4, 14. cf. v. 13. c. 1, 2. 23. (6) DEVM *dare Spiritum S. cuius*, qui hunc precibus a Deo petat Luc. 11,

13. & illis, qui mandata eius, id est, fidem & amorem, seruent. 1 Joh. 3, 24. (7) DEVM effundere Spiritum S. super eos, qui regenerari se patiantur. Tit. 3, 5. 6. (8) qui cum Christo per fidem coniuncti sint, eos habere Spiritum S. 1 Cor. 6, 19. & qui Spiritum Christi non habeat, eum nec esse Christi Rom. 8, 9. quae phrasis ibidem & v. 11. permutatur cum illa alia, Spiritus DEI habitat in illis, qui cum Christo iuncti sunt.

Quodsi omnes hae loquendi formulae recte reputantur, id sane pro certo habendum est, illas, si sensu proprio accipi debeant, docere peculiarem quandam praesentiam DEI in rege-
nitis, quae non sit in irregenitis; vnde illico concludi liceat, quoniam praesentia alicuius nulla alia in re cernatur, nisi in acti-
onibus & effectibus immediatis; DEVM igitur regenitis peculi-
riter praesentem operari in his aliquid immediate adeoque su-
pernaturaliter, quod non efficiat praesentia sua in aliis.

2) Jam audiamus oracula illa alterius generis, quae ope-
rationes DEI peculiare in regenitis docent & describunt, &
quorum variae classes vtiliter observantur. Quae ex istis disci-
mus, haec fere sunt. (1) generatim, fideles sunt Θεοῦ γεωργίων - οὐ-
κὸδομη. 1 Cor. 3, 9. Christus illis ἐμφανίζει ἑαυτὸν, nempe ef-
fectibus salutiferis. Joh. 14, 21. 22. Christus est vitis, & fideles
sunt palmites ipsi insiti Joh. 15, 1. 2. 5. 6. qui omnem vim fru-
ctus proferendi ex ipso trahunt. (2) DEVS profequitur in illis
bonum opus, quod in regeneratione coepit, Phil. 1, 6. conser-
uat, confirmat, auget, fundat fideles in salutari mentis habitu
Rom. 16, 25. 1 Theff. 3, 13. 2 Theff. 2, 17. 1 Petr. 5, 10.
1 Cor. 1, 8. 2 Cor. 1, 21. Jud. v. 24. per Spiritum S. Eph. 3,
16. (3) DEVS docet fideles Ps. 119, 26. 27. 143, 10. aperit
oculos mentis ad perspicendum mirabilia doctrinae diuinae Ps.
119, 18. dat Spiritum sapientiae & reuelationis &c. Eph. 1, 17.
18. implet eos cognitione voluntatis suae in omni sapientia & in-
telligentia spirituali. Col. 1, 9. cf. Phil. 1, 9. 10. (4) DEVS au-
get fidem 2 Theff. 2, 11. cf. v. 3. (5) DEVS est ἐνεργων in iis,
qui

qui salutem operam dant, tam velle, quam efficere. Phil. 2, 13. *inclinat* animum ad testimonia diuina. Ps. 119, 36. (6) *Spiritus S. agit* rege[n]ditos Rom. 8, 14. *ducit* in via recta Ps. 143, 10. 119, 35. quare illi, vti *uiuunt in Spiritu*, ita etiam *ambulans in Spiritu & secundum eundem*. Gal. 5, 25. 16. Rom. 8, 1. 5. (7) DEVS *sanctificat* fideles ὁλοτελείς 1 Theff. 5, 23. quod peculiariter etiam *Spiritui S.* tribuitur 2 Theff. 2, 13. & alibi. (8) fideles *purificant* animos suos obedientia veritatis *per Spiritum S.* 1 Petr. 1, 22. *mortificant per Spiritum* opera carnis. (9) DEVS *καταρτίζει* fideles in *omni opere bono, faciens in ipsis*, quod sibi placeat per J. C. (10) Dominus *κατευθύνει* corda ad *amorem DEI & patientiam Christi* 2 Theff. 3, 5. auget *amorem* fidelium mutuum & erga omnes 1 Theff. 3, 12. *Spiritus S.* est πνεῦμα ἀγάπης. Tim. 1, 7. (11) fideles pleni redduntur *fructuum iustitiae*, qui proferuntur *per Iesum Christum* Phil. 1, 11. omnis generis *virtutes* sunt *fructus Spiritus* Gal. 5, 22. Eph. 5, 9. (12) DEVS *spei implet* fideles *omni gaudio & pace* in credendo, vt abundant in spe *per potentiam Spiritus S.* Rom. 15, 13. fruuntur *gaudio per Spiritum S.* Rom. 14, 17. *Spiritus S.* clamat in illis Abba, pater Gal. 4, 6. Rom. 8, 15. cf. Eph. 2, 18. testimonium dat illorum *spiritui*, ipsos esse *liberos DEI* Rom. 8, 16. auxiliatur infirmitatibus eorum, & quum nesciant quid oraturi sint, vti oporteat; intercedit pro illis gemitibus ineffabilibus Rom. 8, 26.

Jam, si haec testimonia DEI de operationibus suis in regentibus conferantur cum illis prioris generis inhabitationem illius docentibus: rectissime sic concluditur; si DEVS peculiari aliqua ratione praesens est in regentibus, & peculiare operationes in iis praestat, sequitur necessario, DEVM has operationes immediate, id est, vsu praesentiae suae peragere aut ex toto aut ex parte. Nunc negandum non est, *rum* fideles in omnibus istis mentium suarum mutationibus esse actiuos viribus a Deo sibi iam collatis, *rum* DEVM concurrere cum illorum actionibus etiam *mediate, partim* per vim scripturae s. logico-moralem,
par-

partim gubernationem mundi naturalem. Ergo relinquitur, DEVM ad plene perficiendos istos effectus salutare in animis regentorum praeter id, quod ipsis vires nouas in regeneratione donauit, & praeter concursum illum mediatum, quem modo diximus, addere aliquid *immediate & supernaturaliter* operando & *praesentia sua vtendo*. Hoc verissimum est, & necessario concedendum, si sententiae istae biblicae, quae praesentiam DEI peculiarem in regentis innuere videntur, reuera eam significant & *sensu proprio* intelligendae sint.

2. Ergo nihil restat, nisi vt sententiis istis, quae de inhabitatione diuina variis phrasibus loquuntur, *sensum proprium* vindicemus; & hoc est *alterum*, quod ad demonstrationem nostram pertinere supra diximus. Velimus, vt nunc liceat copiosiore tractatione probationi nostrae omnem eam euidentiam afferre, quae cuius lectori satisfacere possit. Sed, quum summam breuitatem necessitas vrigeat, studebimus tamen, vt iis saltem satisfaciamus, qui cogitandi laborem non fugiant. *Ante omnia monendum* est, has duas enunciationes, DEVS vere & proprie praesens est peculiari modo in regentis, & DEVS supernaturaliter adeoque immediate operatur effectus quosdam peculiare in regentis, ita esse inter se implicatos, vt si vna ex his in s. scriptura affirmari probetur, altera simul demonstrata sit. Nunc *argumenta ipsa* considerate, quae nobis quidem dubitationem omnem exemerunt. 1) Ex lege hermeneutica generali, quam sana ratio sanxit, in omnibus istis effatis diuinis, quae regentis inhabitationem DEI tanquam praerogatiuam tribuunt, *sensus proprius* tam diu est retinendus, donec causa satis iusta agnoscat eum deserendi. Sed eiusmodi causa hic afferri non potest; imo vero plures rationes sat graues *sensum proprium* efflagitant; quod statim ex sequentibus argumentis patebit. 2) Omnes istae dicendi formulae de inhabitatione diuina, quas supra congesimus, contra omnem vsum loquendi de vi scripturae s. logico-morali, aut etiam de gubernatione DEI naturali
c
expli-

explicarentur. Nam quis sanus ita loqueretur, parentem aliquem, qui filio suo aliquid suaserit, praeceperit, aut eius actiones gubernet, *in filio esse, in eoque habitaculum fixisse*, &c.

3) Omnes istae phrasae eadem sunt, quae in s. litteris etiam de inhabitatione DEI *miraculorum effectrice*, quae *Prophetis & Apostolis* contigit, vsurpantur; ubi praesentiam DEI immediate & supernaturaliter operantem sensu proprio significari nullum dubium est. E.g. *Spiritum DEI fuisse in Prophetis* 1 Petr. 1, 10. Dan. 4, 5. 6. *super Messia*, Jes. 61, 1. *quiescisse super eo* Jes. 11, 2. *Spiritum S. venisse ἐπὶ* Jesum Matth. 3, 16. & Apostolos Act. 1, 8. & alios donis miraculosis instructos Act. 19, 6. Apostolos *impletos esse Spiritu S.* Act. 2, 4. *DEVM dedisse* Jesu Spiritum S. Joh. 3, 34. *DEVM misisse* Spiritum S. πρὸς, ἐπὶ Apostolos Joh. 16, 7. Luc. 24, 49. *effudisse* Spiritum S. *super eos* Act. 2, 33. cf. Joel 3, 1. Paulum *habuisse* Spiritum S. 1 Cor. 7, 40. &c.

Quum igitur plane iisdem phrasibus inhabitatio DEI & Spiritus S. *tum ea*, quae Apostolis & Prophetis *dona miraculosa* secum tulit, *tum ea communis*, quae haec dona non confert, sed alia, describatur: forma utriusque eadem sit necesse est; effectibus modo differt, quemadmodum etiam illa miraculis conspicua tamen non omnibus omnia dona attulit 1 Cor. 12. 4) Unio diuinitatis humanitatisque in Christo, quae sane praesentiam illius in hac intimam continet, similis iudicatur unioni mysticae, & eadem phrasi *DEVS in Christo*, & *Christus in fidelibus* esse dicitur Joh. 17, 23. cf. v. 20. 5) DEI operationes in fidelibus expectantur precibus cum adiectis rationibus fiduciam exauditionis diuinae confirmantibus; quod sane ad solam vim S. Scripturae logico-moralem non quadrat Phil. 1, 9-11. 1 Thess. 3, 12. 13. 5, 23. 24. 2 Thess. 1, 11. 2, 16. 17. Col. 1, 9-11. 4, 12. Hebr. 13, 21. 6) Quod confirmatur sententia illa 1 Cor. 5-9. qua Paulus ab efficacia verbi diuini logico-morali, quod ipse & Apollo proposuerant, eaque re plantauerant & irrigarant, distinguitur illud ἀντιζητεῖν, quod soli DEO vindicatur. 7) Notatu etiam digna

digna sunt ista dicta, in quibus Apostolus post exhortationes fidelibus propositas addit *αὐτοῖς δὲ ὁ Θεὸς παρακαλεῖσαι - - στήριξαι* &c. 2 Theff. 2, 16. 17. item, *ipse* autem DEVS sanctificet vos &c. 1 Theff. 5, 23. quod vocabulum, *ipse*, indicat profecto peculiarem quandam efficacitatem DEI, quae naturaliter non insit doctrinae s. 8) Joh. 15, 5. ex eo, quod fideles *sine Christo nihil boni possint facere* (nam de bonis operibus generatim, non de miraculis solis, sermo est, vti patet ex v. 6.) deducitur illud, eos in Christo & Christum in illis, ipsosque quasi palmites Christo tanquam viti insitos esse debere. Sed, si Christus nullo alio modo in fidelibus efficax esset, nisi per vim verbi sui logico-moralem, & per gubernationem mundi naturalem, reliquisset fideles viribus ipsorum naturalibus. 9) Fidelibus in solatium proponitur, quod is Spiritus, qui in ipsis sit, *maior* sit, quam is, qui in mundo sit, id est, diabolus. 1 Joh. 4, 4. cf. Eph. 6, 10-12. Sed quae solatium hoc esset, si Spiritus S. nulla alia re fideles adiuuaret, nisi efficacia verbi diuini logico-morali, & gubernatione mundi naturali, adeoque fideles suis ipsorum viribus naturalibus reliquisset. 10) Jam accedunt ea dicta, in quibus *potentia* DEI fidelibus in solatium proponitur ad spem conseruationis & maiorum profectuum in salutari mentis habitu confirmandam 1 Petr. 1, 5. cf. Joh. 10, 28. Jud. v. 24. Rom. 16, 25. Eph. 6, 10. Col. 1, 11. & quidem, quod *maxime notandum*, ea *potentia* DEI, quae dicitur *super omnia facere posse abundantissime*, *super ea*, quae *petimus* aut *intelligimus*; atque *haec potentia* dicitur *ἐνεργουμένη* in fidelibus Eph. 3, 20. 11) His omnibus argumentis in vnum conspirantibus, quae tam graues sunt, vt omnem litem de hac causa plane dirimant, adiungenda est illa ratio, quae inde petitur, quod *regeneratio* e multis variisque locis S. S. opus DEI *supernaturale* esse appareat; DEVS autem hoc opus in regeneratione coeptum per inhabitationem in fidelibus continuet Phil. 1, 6. quae continuatio propter reliquias vitiositatis *naturalis* in regenitis ab his *naturaliter*, adeoque solo concursu

DEI *naturali & mediato* adiutis fieri non possit; eamque ob rem ope *concurfus* DEI *supernaturalis* peragi debeat. Atque hic possit aliquis mirari, cur non hac vna demonstrandi ratione fuisset contenti. Sed consulto probationem nostram ita instituimus, vt non penderet a demonstratione efficacitatis DEI *supernaturalis* in regeneratione; nempe, vt ex demonstrato *concurfu* DEI *supernaturali* in ipsius inhabitatione via pateat retrogrediendi ad probandam *supernaturalem* rationem regenerationis; vbi ita ratiocinari licet, si adeo ad continuationem emendationis salutaris hominum *concurfus* DEI *supernaturalis* requiritur, multo magis prima conuersio & regeneratio *supernaturaliter* a DEO efficiatur necesse est. Atque ita simul conspiratio quaedam ratiocinationum e diuersis initiis exeuntium existit ad comprobandam efficacitatem DEI *supernaturalem tum* in regeneratione, *tum* in renouatione continuata & inhabitatione. 12) Sed ad confirmandam probationem nostram obiectio illa procliuus, doctrinam nostram multiplicare nimis miracula, eaque re sapientiae diuinae refragari, tribus verbis diluenda est. Ac *primum* efficacitas DEI tam in regeneratione quam in inhabitatione non continetur *miraculis*, quatenus haec sunt effectus DEI *extraordinarii*; nam illa, vti supra diximus, est adstricta *ordini* cuidam & *modo* agendi cum *libertate* hominum coniuncto. Ergo illud hic locum non habet, quod miraculorum multiplicationi maxime obstat, nempe, quod ea liberam & secundum regulas quasdam firmas agendi rationem mentibus creatis auferat aut perturbet. *Deinde*, quatenus miracula sunt effectus DEI *supernaturales*, illa sapientiae diuinae *tum* non repugnant, si quid ad consilium DEI pertinens illis efficitur, quod per naturales rerum creatarum vires, *aut* profus non possit fieri, *aut* certe non tam bene, quam si *supernaturaliter* id efficiatur. Nisi ergo probetur, immutationem hominum, quae ad beatitatem aeternam requiritur, naturaliter non minus effici posse, quam *supernaturaliter*, obiectione ista contra doctrinam nostram nihil proficitur. Haec

Haec omnia si attente reſeque cogitentur, fatendum erit, oracula illa diuina, quae de inhabitatione DEI in reſenitis certiores nos faciant, *ſenſu proprio* omnino ita eſſe intelligenda, vt peculiarem quandam praefentiam DEI in reſenitis operationibus gratiae ſupernaturalibus efficacem nobis teſtata faciant.

Sed iam dicat aliquis, quid noſtra intereſt certo ſcire immutationem noſtram, quae ad beatitatem aeternam ſpectet, effici a DEO ſupernaturaliter: quum tamen eam a DEO acceptam referre debeamus, ſi vel maxime illa naturaliter ab eo nobis procuretur? Hoc largiendum forſan ſit, ſi nulla alia ratio ſpectari debeat. At ſunt aliae plures, quae nos commouent, vt veritatem a nobis hucusque demonſtratam firmiter teneamus, neque eam oppugnari aeſuo animo feramus. Nam 1) vel hanc ob cauſam, quoniam a DEO nobis huius rei veritas patefacta eſt, non tam leuiter incurioſi de ea eſſe debemus. 2) Si huius doctrinae veritas impugnatur; id aliter fieri non poteſt, niſi vt ſcriptura ſ. miſere torqueatur, & modus interpretandi introducatur ineptus & qui aliis etiam doctrinis ſalutaribus periculoſus fiat. 3) Quoniam haec doctrina, quam defendimus, cum illa alia de *ἀδυναμία* & vitioſitatis naturalis, qua laboremus, magnitudine arctiſſime cohaeret; haec igitur non recte agnoſcitur, ſi illa negatur; quod periculoſum eſt. 4) Imo tota illa doctrina de iuſtitia fidei, quae ſummam religionis chriſtianae & ordinis ſalutis continet, intimo nexu copulata eſt cum hac de operationibus gratiae, quae ob *ἀδυναμίαν* noſtram ſupernaturales eſſe debeant. 5) Doctrina huic noſtrae aduerſaria, quae igitur emendationem noſtram ſalutiferam *naturaliter* fieri contendit, poſſet quidem etiam homines in ſecuram leuitatem adducere, vt ſibi dicerent, det DEVS vitam, det opes, animum probum aliquando nobis ipſi parabimus: ſed multo magis ea ad hominem in deſperationem coniciendum valet. Nam, ſi homo ita perſuaſus, ſe non niſi naturaliter emendari, aliquando *aut* ſuſpicetur, aut certo intelligat, ſe iam in eum ſtatum deueniſſe,

uenisse, in quo naturaliter emendari non amplius possit; is, quoniam efficacitatem gratiae diuinae *supernaturalem* eandemque *ordinariam* non agnoscit, nullum aliud auxilium tunc videt, nisi *miraculum*, cuius spem certam aut verisimilem concipere non potest. Tanti est, veritatem doctrinae de efficacitate gratiae supernaturali, quae tamen ordinaria sit, e. s. litteris perspectam exploratamque habere.

Itaque, Ciues Carissimi, quum hoc festo, cuius sollemnia Vobis indicimus, in tota ecclesia christiana personent conciones de Spiritu S., de eius efficacitate donisque supernaturalibus, & de inhabitatione DEI in iis, qui Christo fide adhaerant: obsecramus Vos atque obtestamur, vt hanc doctrinam tam salubrem tamque solatii plenam omni mentis intentione contemplerini; de eius veritate firmam certitudinem sollicitè quaeratis; vt ne hoc infesto ecclesiae tempore, quo cum aliis opinionibus periculosis etiam Pelagianorum dogmata disseminantur & non paucis persuadentur, de statu quasi & gradu spei dulcissimae, quam haec nostra doctrina e. s. litteris repetita & confirmata alit, tam facile deiiciamini. Sed nolite, quaesumus, contenti esse theoria huius doctrinae vera, certa, aut etiam erudita; in id potius omni studio incumbite, vt efficacitate illa DEI & Spiritus S. supernaturali cunctisque eius fructibus saluberrimis fruamini. Exorate a DEO Spiritum S. Christi promissione, quae fallere non potest, innixi; admittite Spiritus illius diuini efficacitatem, vt Vos ad poenitentiam & fiduciam in Christi meritum adductos regeneret, & deinde in Vobis tanquam templo suo habitet, Vos doceat, agat, regat, omnibusque virtutibus frugiferos reddat. Tum etiam experiemini, quam ineffabilia solatia & gaudia illud afferat, si hunc Spiritum diuinum in animis Vestris Abba, Pater, clamantem, suspiriis, quibus verba deunt, pro Vobis intercedentem, Vos obsequantem in diem *ἀπολυτρώσεως*, & tanquam *ἀρραβωνα* hereditatis illius coelestis,

stis, cuius praestantiam nulla nostra cogitatione assequi possumus, uti in reliqua vita, ita imprimis in morte, suavissimo sensu percipiatis.

P. P.
BUETZOUH, SUB SIGILLO ACAD.
IPSO FESTO PENTECOSTES
CICIDCCLXXV.

... cuius praesentibus nulla ratio cognoscitur esse potest
... vii in scriptis vix, ita ingenua in mente, laudibus
la periphrasibus.

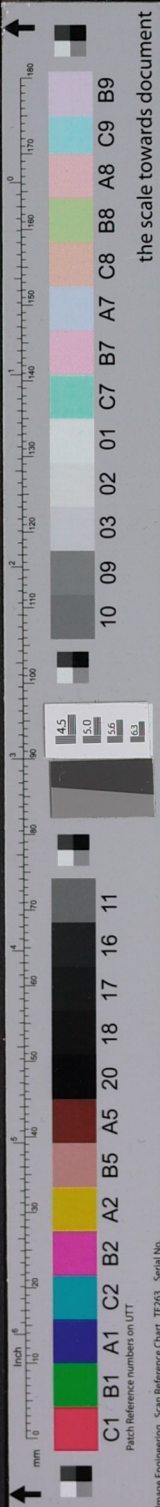
R. P.
MUSEUM, SUB SIGILLO ACAD.
1830 PRIMO PENTECOSTES
MDCCCXXXV.

33
LBMV Schwerin
000 630 195

onem mundi naturalem. Ergo relinquitur, perficiendos istos effectus salutare in animis ter id, quod ipsis vires novas in regeneratione aeter concursum illum mediatum, quem more aliquid *immediate & supernaturaliter opera sua utendo*. Hoc verissimum est, & nedum, si sententiae istae biblicae, quae praeliarem in regentis innuere videntur, revera *sensu proprio* intelligendae sint. Nil restat, nisi ut sententiis istis, quae de inhabitariis phrasibus loquuntur, *sensum proprium* hoc est *alterum*, quod ad demonstrationem nostra diximus. Velimus, ut nunc liceat copiam probationi nostrae omnem eam evidentiam ad oculis lectori satisfacere possit. Sed, quum summa necessitas urgeat, studebimus tamen, ut iis saltem, qui cogitandi laborem non fugiant. *Ante* est, has duas enunciationes, DEVS vere & est peculiari modo in regentis, & DEVS suoque immediate operatur effectus quosdam nitentis, ita esse inter se implicatos, ut si vna ex affirmari probetur, altera simul demonstrata *sententia ipsa* considerate, quae nobis quidem dum exemerunt. 1) Ex lege hermeneutica generatio sanxit, in omnibus istis effatis divinis, quae rationem DEI tanquam praerogativam tribuunt, in modum est retinendus, donec causa satis iusta deferendi. Sed eiusmodi causa hic afferri non potest. 2) plures rationes sat graves sensum proprium statim ex sequentibus argumentis patebit. 2) ubi formulae de inhabitatione divina, quas sucontra omnem usum loquendi de vi scripturali, aut etiam de gubernatione DEI naturali expli-